

Obawy Polaków w czasach pandemii

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ósmym miesiącu pandemii, u progu zimy, zapytaliśmy naszych respondentów, czego najbardziej obawiają się, myśląc o najbliższych miesiącach¹. Badani odpowiadali na pytanie otwarte, mogli zatem swobodnie się wypowiedzieć, bez ograniczenia z góry narzuconą listą odpowiedzi do wyboru.

Jedynie co dwudziesty (5%) badany stwierdził, że myśląc o najbliższych miesiącach, niczego się nie obawia. Obawy Polaków najczęściej koncentrują się wokół kwestii związanych ze zdrowiem – wymieniała je więcej niż połowa (51%) badanych. Najczęściej respondenci boją się generalnie utraty zdrowia, jakiegokolwiek choroby (20%). Na drugim miejscu pod względem częstości wymieniania znalazła się trwająca epidemia/pandemia COVID-19 i jej skutki (16%). Znacząca grupa badanych, myśląc o najbliższych miesiącach, obawia się zachorowania na COVID-19, zakażenia koronawirusem (13%). Czterech na stu ankietowanych najbardziej lęka się choroby kogoś bliskiego (4%). Mniejsze grupy boją się braku dostępu do lekarzy, braku pomocy medycznej, braku opieki lekarskiej, złej opieki medycznej (3%) oraz upadku, zapaści systemu opieki zdrowotnej, niewydolności służby zdrowia (2%). Co setny respondent (1%) obawia się natomiast braku możliwości skorzystania z leczenia szpitalnego (w tym porodu w szpitalu). Pojawiły się też niepokoje związane z obowiązkowymi szczepieniami, przymusem szczepień (0,3%), niepożądanymi skutkami szczepionki na koronawirusa (0,1%). Wyrażano także lęk przed zachorowaniem na depresję (0,2%).

Łącznie blisko co piąty (19%) ankietowany, odpowiadając na pytanie o największe źródła lęku w kontekście nadchodzących miesięcy, wymieniał różne aspekty destabilizacji naszego państwa, przy czym najwięcej osób w najbliższych miesiącach obawia się załamania gospodarczego, kryzysu gospodarczego, recesji gospodarczej, krachu gospodarki (10%). Co dwudziesty badany obawia się natomiast zamieszek, niepokoju społecznego, większych protestów społecznych, strajków, wojny

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (366) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankietę miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 5 do 15 listopada 2020 roku na próbie liczącej 1052 osoby (w tym: 43,0% metodą CAPI, 42,4% – CATI i 14,6% – CAWI).

domowej, wojny polsko-polskiej (5%). Nieco mniej osób swoje obawy wyraziło w sposób bardziej ogólny, mówiąc o destabilizacji/degeneracji państwa, chaosie w działaniach rządu, niewydolności rządu i konfliktach wśród rządzących (3%). Obawy budzi też funkcjonowanie różnych usług publicznych – systemu ochrony zdrowia (2%), systemu edukacji (0,3%) oraz ZUS (0,2%).

Blisko co dziesiąty (9%) respondent, myśląc o najbliższych miesiącach, najbardziej obawia się utraty pracy, bezrobocia, braku możliwości znalezienia nowego zatrudnienia. Tylko nieznacznie mniejsza grupa boi się biedy, braku środków do życia, zmniejszenia zarobków, utraty dochodów, pogorszenia własnych warunków materialnych (8%). Co setny badany (1%) obawia się w najbliższych miesiącach utraty pracy przez członka rodziny lub inną bliską osobę. Z taką samą częstością (1%) wymieniano podwyżki cen, drożyznę, wysokie koszty życia.

Dość znacząca jest grupa badanych obawiających się ograniczenia różnych swobód konstytucyjnych (łącznie 8%). W tym kontekście najczęściej pojawiał się lęk przed lockdownem, zamknięciem w domu, zakazem wychodzenia z domu (4%). Nieznacznie mniej (3%) ankietowanych obawia się natomiast dalszego ogólnie rozumianego ograniczania swobód/wolności obywatelskich, ograniczenia praw człowieka i obywatela. W tym kontekście pojawiało się też ograniczenie swobody działalności gospodarczej polegające na zamykaniu lub ograniczaniu działalności różnych branż (2%). Niejednokrotnie wspominano jednocześnie, że epidemia wykorzystywana jest jako pretekst do takich działań władz.

Trzech na stu ankietowanych (3%) w odpowiedzi na pytanie dotyczące obaw stwierdziło, że boi się, generalnie rzecz biorąc, niestabilności, nieprzewidywalności, poczucia niepewności, braku poczucia bezpieczeństwa, chaosu. Tyle samo osób, myśląc o najbliższych miesiącach, najbardziej obawia się pomysłów i decyzji/działań rządzących, działań polityków (3%). Również 3% respondentów wyraziło ogólną obawę, że będzie gorzej, że sytuacja się pogorszy, że przyszłość będzie gorsza niż teraźniejszość. Nieco mniej osób (2%) boi się braku tolerancji dla różnorodności w społeczeństwie, podziałów społecznych, niezgody, nienawiści między Polakami.

Dwóch na stu badanych, myśląc o najbliższych miesiącach, najbardziej obawia się własnej śmierci (2%), a co setny śmierci bliskiej osoby (1%). Również co setny respondent (1%) najbardziej w najbliższych miesiącach obawia się wybuchu wojny (ogólnie lub z zewnętrznym wrogiem). Także wśród 1% pytanym niepokój wywołują nadchodząca zima i mrozy. Tyle samo (1%) w tym kontekście wymieniło rozpad rodzin i konflikty rodzinne (ogólnie, a nie w odniesieniu do własnej sytuacji rodzinnej).

W odpowiedziach badanych na pytanie o to, czego najbardziej obawiają się, myśląc o najbliższych miesiącach, sporadycznie pojawiały się także inne kwestie dotyczące zarówno spraw publicznych, jak i osobistych. Wszystkie typy odpowiedzi ankietowanych zostały zestawione w tabeli.

Czego najbardziej obawia się Pan(i), myśląc o najbliższych miesiącach?

Odpowiedzi na pytanie otwarte

Zachorowania, choroby, utraty zdrowia – ogólnie	20%
Epidemii, pandemii – rozwoju i jej skutków – ogólnie	16%
Zachorowania na COVID-19, zakażenia koronawirusem	13%
Żałowania gospodarczego, kryzysu gospodarczego, recesji gospodarczej, krachu gospodarki	10%
Utraty pracy, bezrobocia, braku możliwości znalezienia nowej pracy	9%
Biedy, braku środków do życia, zmniejszenia zarobków, utraty dochodów, pogorszenia warunków materialnych	8%
Zamieszek, niepokoju społecznych, większych protestów społecznych, strajków, wojny domowej, wojny polsko-polskiej	5%
Choroby bliskich osób	4%
Lockdownu, zamknięcia w domu, zakazu wychodzenia z domu	4%
Niestabilności, nieprzewidywalności, poczucia niepewności, braku poczucia bezpieczeństwa, chaosu	3%
Destabilizacji/degeneracji państwa, chaosu w działaniach rządu, niewydolności rządu, konfliktów wśród rządzących	3%
Dalszego ograniczania swobód, ograniczenia wolności obywatelskich, ograniczenia praw obywateli	3%
Pomysłów i decyzji/działań rządzących, działań polityków	3%
Braku dostępu do lekarzy, braku pomocy medycznej, braku opieki lekarskiej, złej opieki medycznej	3%
Upadku, zapaści systemu opieki zdrowotnej, niewydolności służby zdrowia	2%
Braku tolerancji dla różnorodności w społeczeństwie, podziałów społecznych, niezgody, nienawiści między Polakami	2%
Zamknięcia/zamrożenia gospodarki, dalszego zamknięcia sektora gospodarki, w którym działa respondent	2%
Własnej śmierci	2%
Podwyżek cen, drożyzny, wysokich kosztów życia	1%
Utraty pracy przez kogoś z rodziny, kogoś bliskiego	1%
Wojny – ogólnie lub z zewnętrznym wrogiem	1%
Śmierci bliskich osób	1%
Zimy, mrozów	1%
Braku możliwości skorzystania z leczenia szpitalnego, porodu w szpitalu	1%
Rozpadu rodzin, konfliktów rodzinnych	1%
Propagandy, manipulacji	0,5%
Zaostrzenia przepisów antyaborcyjnych, braku sukcesu Strajku Kobiet	0,4%
Braku kontaktów z rodziną	0,4%
Upadku rządu, zmiany rządu, zmiany władzy, przejęcia władzy przez opozycję	0,4%
Pogorszenia sytuacji politycznej za granicą, destabilizacji na arenie międzynarodowej	0,3%
Obowiązkowych szczepień, przymusu szczepień	0,3%
Kwarantanny	0,3%
Upadku edukacji, problemów z utrzymaniem systemu edukacji	0,3%
Kryzysu w Kościele	0,2%
Wymiaru sprawiedliwości – spraw sądowych, niesprawiedliwych, krzywdzących wyroków, możliwości trafiaenia do więzienia	0,2%
Utraty suwerenności państwa	0,2%
Paniki – ogólnie	0,2%
Katastrofy klimatycznej	0,2%
Depresji, depresji z powodu pandemii	0,2%
Utraty członkostwa Polski w Unii Europejskiej	0,2%
Upadku ZUS	0,2%
Ustępstw rządu w relacjach z Unią Europejską	0,2%
Egzaminu	0,1%
Konieczności poddania się leczeniu szpitalnemu	0,1%
Narodzin dziecka	0,1%
Zamknięcia granic	0,1%
Niepożądanych skutków szczepionki na koronawirusa	0,1%
Kontynuacji ograniczeń możliwości spędzania wolnego czasu, braku normalności w tym zakresie	0,1%
Że będzie gorzej, że sytuacja się pogorszy, przyszłości, sytuacji w Polsce i na świecie – ogólnie	3%
Nie wiem, trudno powiedzieć	2%
Odmowa odpowiedzi	0,1%
Niczego, nie mam obaw	5%

Analizując odpowiedzi respondentów w zależności od ich cech społeczno-demograficznych, można zauważyć, iż częstość wymieniania kwestii zdrowotnych rośnie wraz z wiekiem badanych, a w szczególności najczęściej poruszali je w kontekście obaw związanych z najbliższymi miesiącami badani w wieku 56+, a najrzadziej respondenci do 25. roku życia. Natomiast różne kwestie związane z możliwą destabilizacją państwa częściej niż inni wymieniali badani z wykształceniem średnim i wyższym. Biorąc pod uwagę jednak wyłącznie lęki związane z możliwym załamaniem gospodarki, zauważyć można, iż częściej niż pozostali wyrażali je ankietowani w wieku 25–44 lata. Utraty pracy, bezrobocie, braku możliwości znalezienia nowej pracy częściej niż starsi obawiają się natomiast ankietowani do 60. roku życia, a zagrożenie wolności najbardziej odczuwają osoby z przedziału wiekowego 37–42 lata.

W ósmym miesiącu pandemii Polacy, myśląc o najbliższych miesiącach, najczęściej koncentrowali się wokół kwestii związanych ze zdrowiem – różne obawy z tym związane formułowała ponad połowa badanych. W odpowiedziach respondentów na pytanie o to, czego najbardziej obawiają się w najbliższych miesiącach, widać też lęk przed destabilizacją sytuacji własnej, najbliższych oraz kraju, a także przed ograniczeniami różnych wolności – co ogólnie można nazwać obawą przed bezpowrotną utratą życia sprzed pandemii.

Opracowała

Barbara Badora